

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО І ПОЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2012, вип. 1(32), с. 252–255

Державна інвестиційна політика є найважливішим важелем регулювання підприємницької діяльності суб'єктів господарювання, без якого неможливо уявити економічний розвиток країни.

У сучасних умовах економічного розвитку та правового впливу на зазначені процеси з боку держави найважливішим важелем регулювання підприємницької діяльності суб'єктів господарювання й економіки країни є інвестиційна політика [1]. Фактично інвестиційна політика сучасної України постає як одна з основних складових економічної політики держави. У цьому контексті проблеми правового забезпечення державної інвестиційної політики, а також державного управління інвестиціями, стають одними з пріоритетних як для науки державного управління, так і для юридичної науки.

Актуальність дослідження цієї проблематики зумовлюється такими причинами. По-перше, державна інвестиційна політика як комплекс адміністративно-правових та економічних заходів спрямована на активізацію та поглиблення інвестиційних процесів [2]. Її зміст визначається станом науково-технічного і соціального розвитку країни, її економіки, основними завданнями народного господарства у сфері виробництва. Становище в інвестиційній політиці є чутливим барометром стану справ у цілому в економіці [3]. Актуальні проблеми прискорення економічних темпів розвитку України та модернізації її економіки в цілому тісно пов'язані із формуванням надійної правової та політично-управлінської основи інвестиційної діяльності в державі. По-друге, необ-

хідно відзначити, що нині інвестиційні процеси регулюють закони України “Про інвестиційну діяльність”, “Про іноземні інвестиції”, “Про режим іноземного інвестування”, “Про цінні папери та фондову біржу” тощо, загалом понад сто законів і нормативних актів. Цілком очевидно, що оптимізація системи державного управління інвестиціями в Україні прямо передбачає удосконалення чинного законодавства в зазначеній галузі, що, у свою чергу, неможливе без наукового осмислення специфіки та правових основ державного управління інвестиціями. По-третє, державне регулювання інвестиційної діяльності формується з урахуванням показників соціально-економічного розвитку України, загальнодержавних і регіональних програм розвитку народного господарства, передбачуваними в республіканських і місцевих бюджетах обсягами державного фінансування відповідної спрямованості. Однією з головних форм здійснення державного регулювання є створення пільгових умов ведення господарської діяльності для інвесторів, які вкладають кошти у найбільш важливих напрямках, таких як розвиток соціальної сфери, технологічне вдосконалення виробництва, створення додаткових робочих місць для найвразливіших категорій громадян, які потребують соціального захисту, тощо [4]. З огляду на значущість реалізації згаданих цілей, стає очевидною й відповід-

на актуальність науково-теоретичних досліджень проблем правового і політичного забезпечення державного управління інвестиціями в Україні.

Отже, маючи на меті дослідження актуальних проблем правового і політичного забезпечення державного управління інвестиціями в Україні, зосередимо увагу на таких питаннях: а) визначення кола основних суб'єктів державної інвестиційної політики; б) характеристика правових основ та напрямів забезпечення їх дієвості; в) визначення основних цілей державного управління інвестиціями та засобів їх правового забезпечення.

Державне керівництво інвестиціями здійснюється центральними та місцевими органами влади. На макрорівні – Міністерством економіки України (рішення готуються відділом будівельного комплексу та промисловості будівельних матеріалів) і Державним комітетом у справах будівництва, архітектури та житлової політики (зокрема, управлінням з реалізації інвестиційних програм і державного замовлення), Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Підґрунтям для прийняття рішень стосовно інвестування коштів центрального бюджету є актуальні прогнози соціально-економічного розвитку України, схеми розміщення і розвитку продуктивних сил України, що передбачають необхідність інвестицій, цільові галузеві науково-технічні і комплексні програми; наявність техніко-економічних обґрунтувань доцільності інвестування.

Нині пріоритетні напрями інвестиційної діяльності обираються з метою вирішення завдань стабілізації економіки, втілення довготермінових завдань її перебудови та підвищення соціально-економічного рівня життя населення [5]. Обсяги інвестицій з державного бюджету затверджує Верховна Рада за поданням уряду в Державній програмі економічного і соціального розвитку. Щодо найпріоритетніших об'єктів у соціальній сфері застосовується дві форми інвестування – як з прямих бюджетних асигнувань, так і за рахунок державного кредиту.

Державне регулювання інвестиційної діяльності керується вимогами послідовної де-

централізації інвестиційного процесу: зростання частки власних коштів суб'єктів у фінансуванні проектів, переваги кредитування перед безповоротним бюджетним фінансуванням, забезпечення найважливіших державних економічних пріоритетів, а також програм, що спрямовані на структурну перебудову ключових галузей економіки, запровадження принципу змагання при конкурсному відборі проектів, перевага завершенню раніше розпочатого будівництва, технологічному переоснащенню діючих підприємств, посилення державного контролю за цільовим та ефективним використанням державних інвестицій, розширення кола проектів змішаного фінансування, сприяння збільшенню обсягів залучення інвестицій шляхом удосконалення відповідних нормативно-правових документів, запровадження ефективних механізмів страхування інвестицій. Чільним аспектом державної інвестиційної політики є визначення пріоритетних об'єктів, що потребують інвестування. Серед важелів державного регулювання інвестиційних процесів головним виступає система податків і податкових ставок, а також кредитна політика. Не підлягає сумніву ефективність різних видів фінансової допомоги: дотацій, субвенцій, субсидій, бюджетних позик, що спрямовані на розвиток галузей виробництва і окремих регіонів. Вагомими важелями є визначення пільгових умов користування природними ресурсами та підтримка певної політики ціноутворення.

Формування і впровадження цілої інвестиційної політики є результатом дії комплексу регулятивних, організаційних і методологічних факторів, що здійснюються цілеспрямовано і погоджено на всіх рівнях державного управління. Серед іншого на велику увагу заслуговує дослідження впливу державної політики на узагальнену інвестиційну активність підприємництва в Україні.

Законодавчі фактори політики інвестування регулюють інвестиційну діяльність у різних формах [6]. Наприклад, податкове регулювання забезпечує спрямування інвестицій у пріоритетні сфери економіки за ознакою найбільшої прибутковості. Способи податкового впливу на активізацію інвестицій-

них процесів утворюють чотири групи: за провадження стимулюючих диференційованих ставок, звільнення від оподаткування на певний термін, скорочення бази оподаткування, усунення подвійного оподаткування. Найефективнішим джерелом інвестиційного фінансування у країнах із розвинутою ринковою економікою є амортизаційні відрахування. В Україні це джерело використовується не повною мірою: обсяг амортизаційного фонду у звітах підприємств становить лише четверту частину суми фінансування капіталовкладень, оскільки в умовах фінансових труднощів істотна частина акумульованих амортизаційних коштів спрямовується підприємствами на поточні потреби [7]. Також великий відсоток грошових коштів є в обігу поза банками. Ці кошти становлять великий потенціал, використання якого у відкритому господарському обігу здатне значно поліпшити фінансову ситуацію в державі [8].

Тож істотним фактором впливу на активізацію інвестицій є зважена економічна політика, що регулює грошовий обіг і роботу банківської системи, ініціює кредитну експансію чи кредитну рестрикцію.

Іншим напрямом є застосування в податкових розрахунках механізму прискореної амортизації, що дає змогу суб'єкту господарювання досягти прискореної окупності вартості устаткування, яке перебуває в експлуатації, прискорено накопичити обсяг амортизаційного фонду, достатній для результативного інвестування.

Ще один механізм – грошова приватизація – дає державі можливість жорстко впливати на напрями та обсяги інвестицій і контролювати їх виконання в разі, якщо визначений за результатами конкурсу новий власник приватизованого підприємства має сплатити його аукціонну ціну і виконати в повному обсязі умови конкурсу щодо інвестування виробництва [9].

Методами прямого впливу, що застосовують для залучення інвестиційних коштів в економіку через фондовий ринок, виступають емісія державних цінних паперів (облігацій та ін.), продаж пакетів акцій підприємств, створення інструментів захисту кош-

тів інвесторів від втрат шляхом залучення до співпраці державних страхових компаній та компаній, створених з державною часткою, проведення політики запобігання монополізації фондового ринку. Непрямий вплив здійснюється за допомогою податкових та банківських інструментів.

Законодавством України передбачено, що інвестиції можуть, а в певних випадках і неодмінно мають бути застраховані. Сучасна інвестиційна політика, що проводиться урядом України, сприяє збільшенню частки інвестицій у технічне переоснащення виробництва і спрямуванню інвестицій у пріоритетні галузі народного господарства [10].

Отже, узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна стверджувати, що, по-перше, Україна має суттєвий потенціал для освоєння диверсифікованих інвестицій, представлених обладнанням, матеріалами, правами інтелектуальної власності та ін. По-друге, інвестиційна політика держави має втілюватись з урахуванням економічних інтересів регіонів, шляхом спільного фінансування відповідних інвестиційних програм. По-третє, поживлення інвестиційної діяльності на місцевих рівнях необхідно стимулювати податковими пільгами – запровадженням диференційованих місцевих податків, а також загальнодержавних і регулюючих податків у відповідних частинах, що спрямовуються до регіональних бюджетів.

Література

1. Федоренко В. Г. Шляхи підвищення інвестиційної діяльності в Україні: Монографія. – К.: Аспект-Поліграф, 2003. – С. 25.
2. Д'яконова І. І. Теоретичні та економічні основи інвестиційної діяльності. – Суми: Слобожанщина, 1998. – С. 10–11.
3. *Инвестиции* / Пер. с англ. У. Ф. Шарп, Г. Д. Александер, Д. В. Бэйли. – М.: ИНФРА-М., 1997. – С. 24–25.
4. Музиченко А. С. Інвестиційна діяльність в Україні: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005.
5. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. – Л.: Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2001. – С. 15.
6. Дзись Г. В. До питання формування державної політики регіонального розвитку // Проблеми раціонального ви-

користання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону. – 1999. – № 1. – С. 4–13.

7. Рябченко О. Д. Інвестиційна діяльність і приватизація / О. Д. Рябченко, Г. Г. Тарасенко, П. В. Цибань, О. М. Чаленко. – Х.: Основа, 1999. – С. 56.

8. Мікроекономіка і макроекономіка: Підруч. для студ. екон. спец. закл. освіти: У 2 ч. / С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна та ін. – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2001. – С. 215–218.

9. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) "Шляхом Європейської інтеграції" / Авт. кол.: А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004.

10. Кармазіна Н. В. Визначення стратегії інноваційної діяльності // Соціально-економічна політика та розвиток регіонів в умовах переходу до постіндустріального суспільства: Міжнар. наук.-практ. конф., 21 берез. 2008 р.: Тези допов.: У 2 т. – Дніпропетровськ: ДДФА, 2008. – Т. 1. – С. 185–186.

Досліджуються основні проблеми, які виникають у контексті правового забезпечення державного управління інвестиціями та розробки сучасних моделей державної інвестиційної політики в Україні. Проаналізовано стан законодавчого забезпечення державного управління інвестиціями, визначено головні напрями та засоби поліпшення цієї діяльності Української держави.

Исследуются основные проблемы, возникающие в контексте правового обеспечения государственного управления инвестициями и разработки современных моделей государственной инвестиционной политики в Украине. Проанализировано состояние законодательного обеспечения государственного управления инвестициями, определены главные направления и средства улучшения этой деятельности Украинского государства.

The article examines main issues of public investment management legal provision and the development of advanced models of the state investment policy in Ukraine. The author analyzes the state legislature to ensure the public investment management, defines the main directions and means of enhancing the activity of the Ukrainian state.

Надійшла 5 грудня 2011 р.